

100 ROKOV OD TRIANONU – OHLASY REGIONÁLNEJ TLAČE NA PODPÍSANIE MIERU S MAĎARSKOM¹

Peter KOVAL

Prvá svetová vojna priniesla milióny obetí na ľudských životoch a obrovské škody na majetku. Vyriešenie sporov, ktoré spustili celosvetový konflikt, mala ukončiť Parížska mierová konferencia. Víťazné mocnosti dospeli k záveru, že mnohonárodnostná habsburská monarchia bude rozdelená na menšie štátne zoskupenia na princípoch národného sebaurčenia. Na území Rakúsko-Uhorska vznikli viaceré nástupnícke štáty, odrážajúce etnickú rôznorodosť Európy.

Pre osud novovzniknutej Československej republiky boli podstatné dve mierové zmluvy: Saintgermainská, podpísaná s Rakúskom, a Trianonská, podpísaná s Maďarskom. Práve tento právny dokument tvoril centrálné miesto v povojnovom diplomatickom a vojenskom zápase o hranice. V zmluve išlo jednak o vymedzenie teritoriálneho status quo nového česko-slovenského štátu, jeho zafixovanie do versaillského systému mierových zmlúv a zároveň aj o vybudovanie záruk bezpečnosti Slovenska voči expanzívnym snahám maďarského suseda.

Už pred 4. júnom 1920 sa v predchádzajúcich mierových zmluvách uznávali hranice nových nástupníckych štátov a ostávalo len Maďarsko, ktoré malo svojim podpisom potvrdiť, že Slovensko, Podkarpatská Rus, rumunské, juhoslovanské kraje a Burgenland sa odtrhli od Uhorska. O 16.30 hod. podpísali Trianonskú mierovú zmluvu ako prví maďarskí delegáti Dr. Benárd a Drasche-Lázár. Po nich zmluvu svojim podpisom potvrdili zástupcovia dohody. Za ČSR zmluvu podpísal minister zahraničia Eduard Beneš a mimoriadny vyslanec a splnomocnený minister Dr. Štefan Osuský. Zmluva bola ratifikovaná maďarským snemom 13. novembra 1920, československý senát tak urobil 22. decembra 1920 a parlament 28. januára 1921.

Reakcie na podpis Trianonskej mierovej zmluvy boli odlišné. V Maďarsku zaznamenali novú vlnu protestov vo väčších mestách, ale aj na vidieku. Demonštrácie boli vedené na verejnosti, v úradoch, školách, ale aj v kostoloch. Medzi obyvateľstvom zavládol smútok, obchody, divadlá či zábavné podniky boli načas pozatvárané. Svoju nespokojnosť prejavili aj domáci maďarskí politici a množstvo komentárov v maďarskej tlači poukazovalo na jednu z najtragickejších udalostí maďarských dejín. Na počudovanie podpis mierovej zmluvy v Trianone nezaznamenal búrlivý pozitívny ohlas v československej verejnosti. Dokonca aj denné tlačené periodiká zaznamenali túto udalosť s miernym oneskorením a s nie príliš veľkým dôrazom.

Podpísanie mierovej dohody s Maďarskom, súdiac aj podľa článkov z regionálnej tlače, nevyvolalo vo verejnosti na východnom Slovensku okamžitý veľký „ošiaľ“. Oveľa väčšiu odozvu aj v júnovom čase mali prvé slobodné demokratické voľby do zákonodarných orgánov ČSR, konané na konci apríla 1920. Preto aj v dobovej tlači nachádzame absolútnu väčšinu článkov venujúcich sa práve povolebným náladám,

---

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-15-0036 *Východné Slovensko v 19. a 20. storočí vo vzťahu centra a periférie*.

analýzám povolebnej spolupráce víťazných politických zoskupení či prvým zasadnutiam zákonodarných orgánov.

Týždenník *Šarišské Hlasy* priniesol stručný popis aktu podpísania mierovej zmluvy až 13. júna 1920. V krátkom novinovom stĺpčeku bol na 15 riadkoch spomenutý priebeh podpisu zo strany spojencov a maďarských zástupcov. *Slovenský Východ*, ako najdlhšie vychádzajúci východoslovenský denník v medzivojnovom období, 5. júna priniesol krátku správu z ČTK o plánovanom podpísaní mierovej zmluvy v piatok 4. júna o 4. hod. popoludní. V nedeľňajšom vydaní novín bol potom uverejnený úryvok plamennej reči predsedu maďarského národného zhromaždenia Istvána Rakovszkého pred poslancami, v ktorej vyjadril svoje sklamanie z rozpadu „tisícročného“ uhorského štátu. V nasledujúcich číslach Slovenského Východu boli Trianonskej mierovej zmluve venované viaceré titulné články. Fr. Hromada čitateľom potvrdzoval výsledok tohto právneho aktu, na základe ktorého sa stali ako Československo, tak aj Maďarsko dvomi suverénnymi štátmi. Pripomínal, že z toho vyplynuli aj záväzky voči menšinám na svojom území. Z obsahu článku je zrejmé, že autor ním zároveň apeloval na československú vládu vo veci riešenia zlého stavu ľudového školstva na východe krajiny a vysporiadanie sa s promaďarskou orientáciou viacerých cirkevných hodnostárov. Úvaha z 10. júna 1920 vyjadrila neinformovanosť či nezáujem bežných ľudí o medzinárodnú situáciu, zahraničnú politiku novej vlády, keď sa v článku písalo o slovenskom roľníkovi a remeselníkovi, ale aj o „duševných“ pracujúcich, ktorí v piatok 4. júna 1920 pri svojom bežnom dennom stereotype netušili, že sa „pohlo koleso slovenských dejín“. Kritika článku bola nasmerovaná na politiku vedenú zo strany maďarských predstaviteľov v druhej polovici 19. storočia prezentovanú v snahách o asimiláciu nemaďarských národností, čo malo za následok práve rozpad Rakúsko-Uhorska. V jednom z ďalších úvodných článkov Slovenského Východu bola prezentovaná obava o osud slovenskej národnostnej menšiny v Maďarsku. Autor článku staval do protikladu veľkorysú demokratickú národnostnú politiku ČSR voči tej maďarskej. Zdôrazňoval, že aj Trianonská mierová zmluva zabezpečovala práva národnostných menšín v oboch štátoch. Pomer československého štátu či Slovenska k Maďarsku, postavenie Slovákov v Maďarsku a Maďarov na Slovensku boli častými témami dobovej, nielen regionálnej, tlače aj v nasledujúcom období.

Mierová zmluva s Maďarskom musela akosi „dozrieť“ vo vedomí obyvateľov Československa. Aj keď bezprostredne po 4. júni 1920 nezaznamenávame veľký ohlas medzi slovenskou a českou verejnosťou, s pribúdajúcimi rokmi došlo k utvrdeniu záujmu aj o tento historický medzník. V čase výročí podpísania zmluvy sa objavovali v celoštátnej i regionálnej tlači pravidelné články pripomínajúce si tento právny akt. Malo to za cieľ šíriť medzi čitateľmi jednotlivých periodík národné povedomie a prezentovať jasný odkaz neprajníkom prvej ČSR o jej právnej legitimitate. Tieto hlasy boli automatickou reakciou československých politických či kultúrnych predstaviteľov na stupňujúce sa maďarské revizionistické snahy.

Až do súčasnosti Trianonská mierová zmluva zostala gordickým uzlom maďarsko-slovenských vzťahov. Celé medzivojnové obdobie bol tento právny akt na maďarskej strane vnímaný ako porážka. Treba poznamenať, že Trianon sa u našich južných susedov stále neberie ako uzavretý historický problém. Trianonská trauma sa aj dnes v časti maďarskej (aj politickej) verejnosti vníma ako násilný akt voči Maďarsku a pretrvávajú vysnené predstavy o opätovnom pričlenení stratených území.

Použitá literatúra

HRONSKÝ, Marián. *Trianon. Vznik hraníc Slovenska a problémy jeho bezpečnosti (1918 – 1920)*. Bratislava : Veda, 2011. 686 s.

HRONSKÝ, Marián. *Boj o Slovensko a Trianon*. Bratislava : Národné literárne centrum, 1998. 328 s.

Slovensko v 20. storočí. V medzivojnovom Československu 1918 – 1939. Bratislava : Veda, 2012. 543 s.

ŠVORC, Peter a kol. *Veľká doba a jej dôsledky. Prešov v 20. rokoch 20. storočia*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2012. 251 s.

Šarišské Hlasy 1920

Slovenský Východ 1920